

Colecție coordonată de
DORU DUMITRESCU

ION RAȚIU

JURNAL

VOLUMUL I

Începuturile unui exil îndelungat
(1940–1954)

Prefață de Nicolae C. Rațiu

Studiu introductiv, note și ediție de Stejărel Olaru

CORINT
BOOKS

—2017—

- Vaida-Voevod, Alexandru, 17, 45, 138, 297–298, 336, 495
 Valahu, Mugur D., 482, 554
 Vardala, Ion Constantin, 18–20, 46, 338–339
 Vasilescu-Karpen, Elena, 467
 Văcărescu, Elena, 85
 Vărgolici (Vărgolici), Constantin Cezar, 19, 49, 65
 Venetu, 470, 546
 Veniamin, Virgil, 467, 469–470, 472, 505, 508, 520, 551, 553, 554, 556–558, 578, 584, 589, 604, 611
 Vereș, Tibi, 403
 Vergotti, Jacques M., 378, 388, 389, 392–393, 426, 539
 Vintilă, Horia, 534
 Virgos, 540
 Vișoianu, Constantin, 257–258, 270, 373–374, 385–386, 471, 478, 480, 482, 487–493, 504–505, 508, 520–521, 536, 545–546, 551–552, 569, 579, 586–587, 591–599, 601, 604, 611, 613, 618, 626, 644
 Vilceleanu, Gheorghe, col., 527, 528
 Vișinski, [Andrei], 301, 491, 563, 569
 Vlajić, Božidar, 92, 99, 245
 Vlădescu-Răcoasa, Gheorghe, 326, 328
 Voigt, Frederick Augustus, 152, 182, 202, 253
 Voitichenko, 254
 Wachenfelt, 109, 304–305, 308, 323–324, 336
 Wakefield, William Sir, 623
 Warner, Frederick (Fred) A. Sir, 360, 363–364, 369
 Westwater, Frank, comandor, 522, 525
 Wierzbiański, 507, 525, 578, 641
 Winant, John Gilbert, 110, 193
 Windischgrätz, principesă, 628
 Wingfield, dr., 284
 Winslow, Bede, 428–429, 452, 454, 524, 544, 613
 Winyard, Diana, 628
 Witworth, 313
 Wolkowski, 125
 Woodard, Peter, 125, 260, 261, 275
 Woodwark, Dick, 195, 271, 628
 Wymer, Norman George, 179, 269
 Wyszynski, cardinal, 642
 Zarin, Karlis, 157
 Zăpârțan, Vasile, 404, 465, 555
 Zărnescu, 237
 Zevedei, Barbu, 353, 356, 359
 Zienkiewicz, 315
 Zilliacus, Koni, 148
 Zissu, Iancu, 385, 393
 Zveqintzov, Axana, 244

Cuprins

<i>Prefață de Nicolae C. Rațiu</i>	5
<i>Ion Rațiu, o poveste încă nespusă</i>	9
<i>Notă asupra ediției</i>	35
<i>Cuvânt-înainte</i>	37
1940	39
1941	43
1942	71
1943	145
1944	176
1945	294
1946	334
1947	371
1948	375
1949	382
1950	456
1951	526
1952	605
1953	623
1954	649
<i>Index</i>	667

Așadar, aceasta reprezintă prima ediție a primului volum cuprinzând jurnalele lui Ion Rațiu. Este o imagine fidelă și obiectivă a lumii în care a trăit, o relatare critică despre personajele din jurul său, scrisă dintr-o perspectivă personală, națională și internațională. Nu cred să existe multe alte lucrări similare, fiindcă puțini au trăit o viață ca a lui.

NICOLAE C. RAȚIU

Ion Rațiu, o poveste încă nespusă

Privind în urmă, la felul în care s-a construit destinul lui Ion Rațiu, găsim anul 1940 drept cel care i-a schimbat definitiv cursul. Născut în 1917, Rațiu a absolvit Facultatea de Drept la Cluj. În 1940 tocmai își încheia studiile militare în cadrul Școlii de Ofițeri de Rezervă. În timp ce se afla concentrat cu Regimentul 31 Artilerie, a suferit un grav accident de schi care l-a obligat să se întoarcă acasă, la Turda. Astfel că, în ianuarie, se afla în concediu medical, exact în perioada în care la Turda revine și unchiul său, Viorel V. Tilea, în acel moment ministrul plenipotențiar al României la Londra, pentru a participa la înmormântarea mamei sale. Zilele petrecute în familie de cei doi au fost un prilej pentru a provoca o discuție despre viitorul tânărului Rațiu. Așa s-a născut ideea ca Ion Rațiu să solicite angajarea în Ministerul de Externe și detașarea sa la Londra, în echipa lui Tilea. Câteva luni mai târziu, la 1 aprilie, Rațiu a fost numit cancelar diurnist la Legația¹ României din Londra, iar la 13 aprilie 1940 a părăsit țara pentru o perioadă de timp relativ scurtă, credea el. În realitate, călătoria lui Ion

¹ Misiune diplomatică inferioară în rang unei ambasade, condusă de un ministru plenipotențiar. Doar marile puteri se reprezentau între ele la nivel de ambasadă, în timp ce țările mai mici puteau deschide numai legații. În timpul Conferinței de la Viena din 1961 s-au adus critici acestor diferențieri în reprezentarea diplomatică a țărilor, cerându-se unificarea rangurilor misiunilor diplomatice. Astăzi, practica diplomatică a renunțat la stabilirea de relații la nivel de legatie.

Rațiu a fost începutul unui exil îndelungat, care a durat 50 de ani, până pe 24 ianuarie 1990.

Odată întors acasă, în România, Rațiu a vorbit în repetate rânduri despre exilul său, așa cum au făcut-o și alții ca el, dar a durat mult până să câștigăm răbdarea de a-i asculta și dorința de a-i înțelege pe cei care au fost pedepsiți cu suferința surghiunului.

Din fericire, lui Ion Rațiu i-a plăcut să scrie. A admirat întreaga lui viață jurnaliștii și scriitorii, încercând adesea să fie unul atunci când știa că, în lupta sa politică, frumoasa armă a cuvântului scris este mai viguroasă decât orice și cu efect imediat. Astfel, cele mai importante evenimente la care a participat direct sau doar a asistat, ca martor, ideile și planurile sale politice, uneori chiar și intime întâmplări familiale, au fost adunate în jurnalul său prin consemnări aproape zilnice. Scriind cu îndârjire, în orice împrejurări, Rațiu nu a ascuns existența jurnalului despre care a spus că inițial l-a considerat o obligație, iar pe parcurs a devenit un exercițiu plăcut și necesar: „Țin un jurnal, 1–2 pagini zilnic, în care îmi notez impresiile principale. Aș putea spune că este în întregime politic. Încă de tânăr aveam o oarecare facilitate pe care probabil astăzi am pierdut-o, fiind atât de mult timp departe de mediul lingvistic românesc. De altfel, bunica mea după mamă, Eugenia Turcu, fata lui Ion Codru Drăgușanu, când am fost numit în Ministerul de Externe la Londra m-a făcut să promit că voi ține un jurnal de zi... Ceea ce, în tinerețe, am luat nu tocmai în serios și i-am promis că am s-o fac. La început n-am prea făcut-o, dar în vara anului 1940, când au început marile tragedii, am simțit nevoia să-mi notez gândurile. Am început să scriu și nu mi-am mai întrerupt jurnalul până astăzi. S-au adunat multe volume”¹.

Și, într-adevăr, s-au adunat mii de pagini, multe volume despre care Ion Rațiu a spus că nu vor fi publicate atâta vreme cât

¹ Ion Rațiu, *Cine mă cunoaște în țară așa cum sunt?*, Editura Progresul Românesc, București, 1991, p. 76.

el este în viață. A fost meticolos nu doar cu jurnalul său, ci în general cu orice document pe care îl considera util, păstrând hârtiile mai de seamă, scrisorile sau articolele de ziar. Toate acestea s-au transformat în dosare, iar dosarele s-au înmulțit și cu timpul au devenit o adevărată arhivă, gestionată astăzi de Fundația Caritabilă Familia Rațiu de la Londra.

Atât despre jurnal, cât și despre arhivă, Securitatea a fost informată și a manifestat un viu interes în a afla conținutul lor. La începutul anului 1961, într-un material primit de la rezidența din Londra se menționa că „Iancu Rațiu deține în birourile firmei sub a cărui nume își duce activitatea împotriva țării noastre o arhivă întregă de dosare personale ale fugarilor români din diferite țări conținând date personale asupra acestora și activitatea pe care ei o duc în străinătate”¹. Câțiva ani mai târziu, un informator aflat în anturajul lui Rațiu comunica ofițerilor de securitate din ambasadă că Ion Rațiu avea și un jurnal în care consemna, printre altele, detalii despre întâlnirile sale cu diplomații români.

În aceste condiții, Securitatea a râvnit să ajungă la aceste documente și, cel mai probabil, a și făcut-o. Astăzi, arhiva este deschisă oricărei persoane interesate să o studieze, însă cu decenii în urmă se afla încuiată în fișetele metalice din biroul lui Rațiu. La București s-au făcut planuri pentru a se subtiliza măcar o parte din documente, cele considerate importante. Curioasă a vedea așa-zisele *dosare personale ale fugarilor români* din arhiva lui Ion Rațiu, în același an, 1961, Securitatea a transmis rezidenței din Londra indicații precum aceasta: „Anchetați posibil. [atea] obținerii acestor mat. [eriale] și faceți propuneri”². După numai zece zile, rezidența DIE din Londra a revenit cu un material amplu despre biroul lui Rațiu „în spatele căruia își ascunde adevărata lui

¹ Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (ACNSAS), fond SIE, dosar 771, vol. 2, f. 61.

² *Ibidem*.

ocupație la Londra¹. Nota cuprindea un set de planuri ale clădirii, cu informații complete și planșe desenate ale fiecărui etaj și ale fiecărei încăperi, despre cum erau poziționate intrările și felul în care erau păzite, precum și despre încuietori și „fișierele de metal în care este depozitată corespondența și dosarele alfabetice clasificate de care răspunde Rațiu”². Nu știm cum s-au organizat efracția și furtul, prin intermediul căror persoane s-au sustras documentele și când sau de câte ori s-a realizat. Rațiu a remarcat mai târziu faptul că dosarele încep să dispară din arhivă și, la un moment dat, a consemnat în jurnal îngrijorările sale, precum cea din 20 decembrie 1988: „Cei doi de la Scotland Yard, Special Branch, vin la 11.00 exact. Le explic situația. Nu suspectez pe nimeni, dar două lucruri nu pot fi negate. Întâi că mi-au dispărut mai multe dosare: corespondența mea cu Richard M. Nixon, cu Dennis Deletant și, mai ales, cea cu Gaby Bentinck, care a fost enormă. Și, în al doilea rând, faptul că ei mă informează că am devenit *target no 1*³. Pentru moment nu vom lua nicio măsură. În cele din urmă am putea aplica testul *lie detector*⁴ tuturor celor care lucrează pentru mine sau cu mine și au acces la arhiva mea”.

Din fericire, jurnalul nu a fost sustras de Securitate și iată, vede lumina tiparului așa cum și-a dorit Ion Rațiu, doar după dispariția sa. Primul volum începe cu toamna anului 1940 și se oprește la sfârșitul anului 1954 numai din rațiuni practice, din cauza dimensiunii considerabile a manuscrisului.

În momentul când Rațiu a așternut primele consemnări în jurnal împlinise doar 23 de ani. Era tânăr, viața abia începea să-l ispitască. Cu doar câteva luni în urmă părăsise România, iar impresiile primei sale călătorii în afara țării încă îl stăpâneau. Nu le-a împărtășit jurnalului, dar la începutul lui iunie 1940 le-a așternut

¹ ACNSAS, fond SIE, dosar 771, vol. 2, f. 70.

² *Ibid.*

³ „Ținta numărul 1” (în lb. engl.).

⁴ „Detectorului de minciuni” (în lb. engl.).

într-o scrisoare care pleca spre casă, către bunica sa, Eugenia Turcu, aceeași care îl rugase la plecare să se deprindă cu exercițiul jurnalului. Scrisoarea nu a mai ajuns la destinație pentru că a poștit în Cluj abia după intrarea în vigoare a Dictatului de la Viena. Autoritățile maghiare au deschis-o, au ștampilat-o „necunoscut” și au redirecționat-o către București, probabil la Ministerul de Externe, care a retrimis-o la Londra în martie 1941. În ea, tânărul Rațiu a povestit cu multă candoare drumul exilului către Londra:

Londra, 4 iunie 1940

Dragă Bunică,

Cartea D-tale poștală pe care am primit-o m-a bucurat foarte mult, căci, Bunică dragă, țin foarte mult să te gândești la mine. Doar Dumneata ai rămas Mama mea, de când pe cea adevărată mi-a luat-o Dumnezeu. Și acum, să-ți povestesc puțin din călătoria minunată pe care mi-a fost dat să o fac în împrejurări atât de grele pentru bătrâna Europă.

Abia eșit din țară, consecințele stării de astăzi s-au făcut vizibile. Peste tot, riguroasele controluri ale streinilor constituiau marca principală ce-ți isbea simțurile.

Am trecut, rând pe rând, prin Jugoslavia, Italia, Elveția și Franța. Peste tot am făcut opriri mai lungi sau mai scurte. Tot timpul am fost obsedat de ideea că pe aceste meleaguri a trecut un strămoș de-al meu, al cărui nepot sunt mândru să fiu.

Soarele Italiei și priveliștea Mării Adriatice la Triest m-au impresionat cel mai mult. Nu puteam să-mi închipui că e atât de frumos. Și mai ales surpriza de a vedea totul dintr-odată este poate elementul cel mai important al acestui tablou magnific. Căci, într-adevăr, până chiar aproape de Triest calea ferată traversează un teren frământat, stâncos și arid. Nenumărate tunele se țin lanț. Și... dintr-odată, printre două stânci, vezi în dreapta marea și în stânga – adânc în vale – Triestul, orașul atât de mult disputat între austrieci și italieni. Și apoi iarăși stâncă, încât te întrebi dacă n-ai fost pradă unei viziuni. Dar

nu, stânca ce-ți oprea privirea a pierit de astă dată pentru totdeauna, iar minunea naturei ți se arată în toată splendoarea ei.

Apoi Milano, cu formidabila-i gară. Importantă operă arhitectonică. Cea mai mare gară ce am văzut până acum. Torino, Modena, Lyon, Paris, Calais, toate numai bogății de artă și pline de grandoearea trecutului, ca astăzi să fi scuturat de revoltă împotriva geniului rău ce vrea să le distrugă fără cruțare.

În sfârșit Canalul, însă nu Canalul ce leagă Anglia de Europa, ci Canalul care desparte cel mai puternic imperiu de meschinăria unei Europe ce trosnește din toate încheieturile sub presiunea călcâiului teuton.

Aici toate sunt frumoase. Nu mai am timp să-ți descriu, dar am să o fac altădată. Abia acum îmi dau seama că am luat-o razna. Dar desigur, Dta, – bună cum te știu – ai să mă ierți c-am fost așa de lung.

Te rog, roagă în numele meu pe Tanti Rénée și Baciul Titus să-mi scrie și ei. Cred că după 2 scrisori de la mine pot să-mi răspundă și ei măcar [cu] o c.p.

*Te sărută cu mult drag,
Al d-tale iubitor nepot,
Iancu.*

Așadar, în noiembrie 1940, când deschide prima pagină a jurnalului său, Rațiu se afla nu doar departe de casă, dar și de cealaltă parte a baricadei, în condițiile în care începea războiul, iar peste câteva luni România și Marea Britanie urmau să-și suspende relațiile diplomatice. La legăție nu a apucat să lucreze decât câteva luni. Unchiul său, ambasadorul Tilea, a fost demis în iulie 1940, iar el și-a încheiat cariera de funcționar al Ministerului de Externe câteva săptămâni mai târziu, în septembrie, odată cu instaurarea unui nou regim politic în România. Ceea ce l-a obligat să-și caute un alt rost, pe care în final l-a găsit: în noiembrie 1940 a fost acceptată solicitarea sa pentru bursă la St. John's College,

Universitatea din Cambridge, unde a studiat științele economice până în 1943.

La începutul anilor 1940 Ion Rațiu și-a petrecut timpul mai mult în anturajul celor din generația lui, studenți și ei la Cambridge sau Oxford. Printre aceștia se aflau Radu Tilea, Barbu Călinescu, Adina Iliescu, Dinu Daponte (fost Beza) sau Barbu Niculescu. Din scrisorile trimise acasă și interceptate în România de serviciile secrete regăsim descrieri optimiste despre petrecerea timpului lor liber: „Aici face studiile băiatul lui Armand Călinescu și, curios, deși este cu mult mai tânăr decât mine (3 ani), totuși cred că țin mult la el. Cu el și cu Radu ne petrecem obișnuit weekendurile, joc tenis, merg destul de des la bazinul de înot, dar totuși nu fac destulă mișcare așa că m-am îngrășat mult. Din punctul acesta de vedere îi fac concurență serioasă lui Radu, care nici el nu e mai breaz”¹.

Dar anii studenției nu au fost tihniți. Londra a fost ținta bombardamentelor strategice ale Germaniei, iar alimentele au fost raționalizate. Rațiu s-a dus adesea la Holton Place, ferma lui Tilea din Wheatley, Oxon, nu doar în căutarea unui refugiu, dar și pentru că Tilea încă juca rolul liderului, cel puțin pentru o parte dintre exilați, iar alături de el Rațiu descoperea politica la un nivel înalt. De altfel, la sugestia lui Tilea, Ion Rațiu s-a implicat cu ardoare și a demonstrat că poate organiza micul grup de tineri români care studia în Anglia într-o asociație. Ca inițiator al Asociației Studenților Români din Marea Britanie și militant al Societății Studenților și Tineretului din Europa Centrală, Rațiu și-a făcut debutul în cariera politică, iar aceste două episoade studențești vor fi evocate de el cu multă pasiune decenii mai târziu.

Faptul că Rațiu, încă neîncercat de viață, a fost atunci alături de Viorel Tilea, un politician atât de experimentat și bine relaționat atât la București, cât și la Londra, a contat în ceea ce privește formarea sa. De multe ori, cei doi au avut opinii politice diferite sau, altfel spus, tânărul Rațiu nu a împărtășit viziunea lui Tilea, care

¹ ACNSAS, fond M FI Cluj, dosar 103529, vol. 1, f. 19.

era, în fapt, cea corectă. De exemplu, referindu-se la Uniunea Sovietică, Rațiu a notat în jurnal, la 17 octombrie 1943, unele impresii în urma unei discuții cu Tilea: „În ceea ce privește atitudinea Rusiei față de lumea viitorului trebuie să spun că nu sunt de acord cu Viorel. El crede că Rusia joacă un rol dublu, că intenția ei adevărată este o politică de expansiune pe care o camuflează cât se poate de bine. În consecință, el crede că Rusia trebuie demascată și o construcție politică puternică trebuie creată în Europa Centrală pentru a putea ridica o stavilă eficace în fața colosului rusesc”.

De altfel, relația dintre Ion Rațiu și Viorel Tilea a fost una sinuoasă. Rațiu a fost dependent de unchiul său pentru a putea supraviețui la Londra în timpul războiului, dar acest lucru nu l-a împiedicat să-și formeze propriile opinii despre Tilea, care a fost o personalitate puternică și controversată în același timp, cu repere morale discutabile. Rațiu a descoperit repede acest lucru, dar odată cu trecerea anilor și-a păstrat respectul pentru unchiul său și nu s-a dezis niciodată de el în public, chiar și atunci când alți români aflați în exil îl împingeau să facă acest gest pentru a câștiga mai mult capital politic.

Acești aproape 15 ani ai jurnalului vor călăuzi cititorul în mijlocul activității comunității de români și a relațiilor pe care le-a avut cu autoritățile britanice, precum și al politicienilor străini care formau diverse guverne în exil la Londra. Tilea rămâne, pe bună dreptate, figura centrală, înfățișat de Rațiu așa cum l-a cunoscut. În jurnal apar menționați politicieni veniți din țară sau foști diplomați, funcționari de la legație care au refuzat să se întoarcă în România la chemarea guvernului Antonescu și care au decis să se alăture demersurilor politice coordonate de Tilea sau, dimpotrivă, să le combată viguros. Indiferent de tabăra la care au aderat, în timpul războiului niciunul dintre ei nu a reușit să se ridice la înălțimea autorității lui Tilea care *avea trecut în Anglia*, cum spunea un fost angajat al legației. De profesie avocat și doctor în drept, titlu obținut la Universitatea din Viena, și el era descendent al familiei Rațiu, ceea ce îi întărea prestigiul. În plus, a fost

apropiat colaborator al lui Iuliu Maniu și al lui Alexandru Vaida-Voevod. Era deprins cu legația pentru că în trecut, între 1919 și 1923, a fost secretarul misiunii de la Londra, dar și cu labirintul politicii de la București în ale cărei galerii se orientase bine atât ca membru al parlamentului, cât și ca membru al guvernului.

În acei ani, Legația României la Londra era situată în cea mai râvnită zonă a orașului, Cromwell Place nr. 4, într-o clădire superbă care nu mai aparține azi statului român. Centrul micului univers românesc de la Londra se afla acolo, în sediul din Cromwell Place, un microcosmos pe care Tilea, în stilul său caracteristic, încerca să-l controleze în ansamblu. Mandatul lui a început la 15 ianuarie 1939 și a fost unul intens, chiar sonor pe alocuri. Dar scurt, pentru că în vara anului 1940, Tilea a primit de la București telegrama lui Mihail Manoilescu, ministrul Afacerilor Străine, care îl anunța că trebuie să revină acasă: „Am onoarea de a vă comunica că pe ziua de 23 iulie sunteți rechemat din postul de Trimis Extraordinar și Ministru Plenipotențiar pe lângă Majestatea Sa Britanică. Regret personal că sunt în situația de a decide această rechemare, pe care la venirea Dvs. în București voi putea să v-o explic. Sper ca această măsură nu va afecta bunele noastre relații de prietenie. În foarte scurt timp vom cere agreementul pentru succesorul Dvs.”¹.

Viorel Tilea a refuzat să se întoarcă în România. De altfel, nici nu putea fi obligat din moment ce nu făcea parte din corpul diplomaților de carieră. A pendulat între Eaton Square, adresa apartamentului său din Londra, și ferma din Holton Place, continuând să manevreze cu dibăcie pe unii dintre diplomații rămași la misiune care îl simpatizau și considerau, pe bună dreptate, că decizia de revocare a numirii sale anunța schimbarea de paradigmă în politica externă a României. După demiterea sa, legația a avut în fruntea ei trei însărcinați cu afaceri în următoarea succesiune: Radu Florescu, pentru o perioadă de

¹ Arhiva Ministerului Afacerilor Externe (AMAE), fond 71/1920-1944, Anglia, vol. 13, f. 380.

aproximativ șase luni, Ion D. Pușcaru, pentru doar câteva zile, și Ion C. Vardala, pentru doar câteva ore. La 15 februarie 1941, relațiile diplomatice dintre România și Marea Britanie au fost întrerupte¹. În această perioadă, România a încercat să trimită un reprezentant care să-l înlocuiască pe Tilea în persoana lui Vasile Stoica, diplomat experimentat, dar Marea Britanie nu și-a dat acordul necesar, ceea ce a făcut ca, între iulie 1940 și februarie 1941, legația să funcționeze într-o stare prelungită de provizorat și să fie pradă conflictelor între diplomați. Tilea plecase, dar prezența lui încă se făcea simțită pentru că a contribuit și el la această stare de fapt. Astfel că, foarte repede, activitatea misiunii a devenit haotică, fără niciun beneficiu pentru statul român, dar și în pragul falimentului din cauza cheltuielilor mari din trecut și a lipsei fondurilor.

În aceste condiții, începând din februarie 1941, diplomații și funcționarii români de la legație nu aveau nicio intenție să revină acasă pentru că, din punct de vedere politic, simpatizau cu Aliații. Cu toții au căutat soluții pentru supraviețuire într-un oraș care își pierdea confortul și care acum se familiariza deja cu bombardamentele, dar și pentru menținerea unui statut care să le permită continuarea activităților politice într-o țară inamică. Și nu în ultimul rând, sperau că vor fi sprijiniți financiar de britanici, în condițiile în care celor mai mulți dintre aceștia statul român le-a retras cetățenia și le-a confiscat averea².

Numărul lor a fost impresionant, așa cum își amintește și Dumitru Danielopol, expert al Băncii Naționale, aflat la Londra în

¹ Aproape un an mai târziu, după întreruperea relațiilor diplomatice dintre cele două țări, la 6 decembrie 1941, Marea Britanie a declarat război României, iar România a procedat întocmai la 7 decembrie. În timpul războiului, Suedia a reprezentat interesele României în Marea Britanie, iar Elveția a reprezentat interesele Marii Britanii în România.

² În noiembrie 1944, Consiliul de Miniștri a revenit asupra acestor decizii luate în timpul guvernului Antonescu, redându-se cetățenia diplomaților aflați în această situație, dispunându-se totodată și ridicarea oricăror măsuri de confiscare a averilor.

aceea perioadă: „Este greu de imaginat că vreo legație sau ambasadă din lume să aibă un personal atât de numeros ca cel al Legației României din Londra, în mai 1940”¹. Pe lângă ministrul Tilea, lista diplomaților și funcționarilor români continua cu Radu Florescu, consilier de legație, Ion Pușcaru, prim secretar de legație, Victor Styrcea și I.C. Vardala, secretari de legație. Contraamiralul Gheorghe Dumitrescu era atașatul militar și naval, ajutat de comandorul Nicolau, atașat al Aerului la Londra și la Paris, iar în subordinea lui Dumitrescu se aflau generalul Boițeanu, colonelul Douglas Căpităneanu, maiorul Iliescu, căpitanul Câmpeanu și căpitanul Țenescu. Plutonierii Ion Felea și Vasile Barbu erau secretari ai atașatului militar, ambii în realitate fiind funcționari civili ai serviciului secret condus de Moruzov. Prin intermediul Ministerului Propagandei se aflau detașați la Londra consilierul de presă Dimitrie Dimăncescu, Gheorghe Munteanu, Costache Costăchescu și Ion Murgu. Secția culturală era formată din Matila Ghyka, care avea și grad diplomatic de ministru, Marcu Beza, Mircea Eliade, secretar cultural, Victor Budeanu, prițesa Anne-Marie Callimachi și Victor Cornea, care inițial a lucrat ca bibliotecar, apoi ca interpret.

Activitatea comercială era acoperită de Alexandru Bianu, consilier economic și consilier financiar, Dumitru G. Danielopol, consilier tehnic și reprezentant al Băncii Naționale a României, Constantin Cezar I. Vârgolici, economist, Titi Dumitrescu și Decebal Mateescu, atașați comerciali, și Traian Belitoreanu, cancelar, dar care se îngrijea de contabilitatea misiunii diplomatice. Mai erau prezenți membrii serviciului consular, dar și reprezentanți ai unor importante agenții comerciale din România, precum Serviciul Maritim Român, prin Constantin Făgărășeanu, sau agenția Rador, condusă de Otto Șmilovici.

Secretariatul legației era format din Ella Davis, Cecile Pratt, A. Robson, Margot Satterly și Lilian Scudamore, dactilografe, și Alice Fl. Tomescu, funcționară, iar Alexandra Mezincescu era

¹ D.G. Danielopol, *Jurnal londonez*, ediție îngrijită de V.Fl. Dobrinescu și Valeria Dumistrăcel, Editura Institutul European, Iași, 1995, p. 85.

translatoare. Au fost angajate și alte secretare ale consilierilor economici sau culturali, iar lista poate continua cu numerosul personal de serviciu format din bucătari, feciori, servitoare, guvernante, spălătorese, șoferi etc., care deserveau clădirea misiunii sau reședința lui Tilea¹. Bineînțeles, cei mai mulți dintre membrii legației se aflau la Londra împreună cu familiile lor. Printre aceștia s-a aflat și cancelarul diurnist Ion Rațiu.

În arhiva lui Ion Rațiu am regăsit o fotografie cu diplomații români, probabil recuperată de acesta din arhiva lui Tilea. Cu puțină morgă, dar fără a arăta trufie, nouă bărbați îmbrăcați impecabil, de ceremonie, fac această fotografie fermecătoare. Pe verso, Rațiu însuși a scris în limba engleză: 1940, *The Diplomats at the Romanian Legation, London* („Diplomații la Legația României, 1940, Londra”). Și i-a identificat pe fiecare dintre ei: Tilea, Florescu, Dumitrescu, Ghyka, Dimăncescu, Vardala, Iliescu, Styrcea și Bianu. Ordinea de precădere este respectată cu strictete, Tilea se află în mijloc, pe scaun, rândul de jos fiind completat de persoanele care au cele mai mari grade diplomatice sau militare. Însă indiferent de felul în care s-au așezat, un lucru este cert: cei nouă bărbați erau, la momentul realizării fotografiei, cele mai importante persoane din legație. Prin felul îngrijit, grav și distins în care se prezintă, aceștia transmit cu ușurință prestigiul pe care un reprezentant al statului român trebuia să îl aibă. Și deși toți privesc cu încredere la aparatul fotografic, cu excepția prințului Matila Ghyka, care se uită detașat și superior în zare, în fapt îndoiala și suspiciunea plutește între ei, ceea ce nu se mai poate distinge din fotografie. Ce s-a întâmplat cu aceștia după destituirea lui Tilea? Neîncrederea și dezacordurile dintre ei au pus misiunea diplomatică într-un impas care nu a putut fi

¹ AMAE, Legația Londra 1880-1949, vol. 1, file nenumerate. Vezi o descriere a activității personalului legației și în Dumitru G. Danielopol, *op. cit.*, pp. 85-87. Potrivit documentelor aflate în arhiva MAE, în 1940 reședința ambasadorului Tilea a fost deservită de un personal format din aproximativ 15 persoane.

Acton Row:
 Mihail G. St.
 Dumitrescu
 Ghyka
 Matila Ghyka
 V.V. Tilea
 Radu Florescu
 D. Dimăncescu
 Bani Vardala
 St. E. I. Iliescu
 Mihail Styrcea
 Alen Bianu

1940
 The Diplomats
 at the
 Romanian
 Legation
 London

1940